

TYÖNEUVOSTO
Bulevardi 6 D, PL 32
00023 VALTIONEUVOSTO
puh. 09 - 645 593

LAUSUNTO

16.4.2020

TN 1479-20
äänestys 4-3

1/2020

Työneuvosto katsoi, että sovittaessa valtakunnallisessa työehtosopimuksessa poikkeuksellisesta säännöllisestä työajasta ei ole mahdollista poiketa työaikalaissa säädetystä viikoittaisesta työajasta.

Poikkeuksellista säännöllistä työaikaa koskevassa työvuoroluettelossa lepoajan on lähtökohtaisesti seurattava välittömästi suunniteltua työvuoroa. Työvuoron jatkuessa poikkeuksellisesti suunniteltua pidempään on korvaava lepoaika järjestettävä heti suunniteltua työvuoroa seuranneen työn päätyttyä. Työaikalain 25 §:n 4 momentin säännös korvaavasta lepoajasta tulee sovellettavaksi myös silloin, kun on kysymys työaikalain 34 §:n 4 momentin ja 39 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella järjestetystä poikkeuksellisesta säännöllisestä työajasta.

Valtakunnallisella työehtosopimuksella voidaan sopia niiden työn järjestelyistä johtuvien painavien syiden sisällöstä, joiden täytyessä korvaavan lepoajan antamisen ajankohtaa voidaan siirtää. (Äänestys tältä osin.)

Lausunnonpyytäjä: STTK ry

Asia: Työaikalain (872/2019) eräiden säännösten tulkinta

Vireille: 28.1.2020

Lausuntopyyntö

STTK ry on pyytänyt työneuvostolta lausuntoa eräiden poikkeuksellista säännöllistä työaikaa koskevien työaikalain (872/2019) säännösten tulkinnasta.

Lausuntopyyntöä tuodaan esille, että 31.12.2019 saakka voimassa olleen työaikalain (605/1996) 14 §:n 2 momentin mukaan työnantajien ja työntekijöiden yhdistyksillä, joiden toimintapiiri käsitti koko maan, oli oikeus poiketa säännöksen 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa 6 §:ssä säädetystä säännöllisestä työajasta. Valtakunnallisilla työ- ja virkaehtosopimuksilla voitiin sopia poikkeuksista sekä vuorokautiseen että viikoittaiseen työaikaan. Säännös mahdollisti sopimisen muun muassa keskimääräisestä 42 tunnin pituisesta viikkotyöajasta.

Pelastustoimessa on ollut yleisesti käytössä 42 tunnin pituinen viikkotyöaika, ja tällaisen työajan mahdollisuudesta on sovittu myös valtakunnallisella virkaehtosopimuksella (Kunnallinen teknisen henkilöstön virka- ja työehtosopimus, "Teknisten sopimus").

Uuden, 1.1.2020 voimaan tulleen työaikalain (872/2019) 34 §:n 4 momentissa on säädetty valtakunnallisten sopijaosapuolten oikeudesta sopia poikkeuksellisesta säännöllisestä työajasta seuraavasti: "Valtakunnallisessa työehtosopimuksessa saadaan lisäksi sopia 5 §:ssä säädettyjen vuorokautisen työajan rajoitusten ja 25 §:n vuorokausilepoa koskevan säännöksen estämättä poikkeuksellisesta säännöllisestä työajasta työssä, jota tehdään vain aika ajoin sen vuorokautisen työajan kuluessa, jona työntekijän on oltava valmiina työhön. Tällöin työntekijälle on turvattava 25 §:ää vastaava korvaava lepoaika välittömästi työvuoron päättymisen jälkeen."

Lainkohtaa koskevissa hallituksen esityksen perusteluissa (HE 158/2018 vp) on todettu, että "(v)oimassa olevan työaikalain 14 §:ssä säädetään poikkeuksellisesta säännöllisestä työajasta, joka voi perustua aluehallintoviraston poikkeuslupa- tai valtakunnallisten työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen väliseen työehtosopimukseen. Pykälän 5 momentissa (momentti muuttunut 4 momentiksi, huom. tässä) ehdotetaan säädettäväksi työnantaja- ja työntekijäliittojen oikeudesta sopia poikkeuksellisesta säännöllisestä työajasta työssä, joka on laadultaan sellaista, että sitä tehdään vain aika ajoin sen vuorokautisen työajan kuluessa, jona työntekijän on oltava valmiina työhön. Voimassa olevaa työaikalakia vastaavasti valtakunnallisella työehtosopimuksella olisi mahdollista sopia 5 §:n säännöllisen työajan rajoitusten ja 25 §:n vuorokausilepoa koskevan säännöksen estämättä poikkeuksellisesta säännöllisestä työajasta."

Ylle lainatun hallituksen esityksen sanamuodon mukaan voitaisiin sopia toisin sekä vuorokautisesta että viikoittaisesta säännöllisestä työajasta. Sen sijaan varsinaisen säädöstekstin sanamuodon mukaan viikoittaisen säännöllisen työajan osalta näin ei voitaisi enää tehdä. Lakiteksti on siis ristiriidassa perustelujen kanssa.

STTK ry tuo esille, että viranomaisen (aluehallintovirasto) voi työaikalain 39 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan "---poiketa 5 §:n mukaista säännöllistä työaikaa ja 25 §:n mukaista vuorokausilepoa koskevista säännöksistä työssä, jota tehdään vain aika ajoin sen vuorokautisen työajan kuluessa, jona työntekijän on oltava valmiina työhön siten, että työntekijälle 25 §:n mukaisten korvaavien lepoaikojen toteutuminen välittömästi työvuoron päättymisen jälkeen turvataan". Työaikalaisissa on näin ollen annettu viranomaiselle mahdollisuus myöntää poikkeuksia säännöllisen keskimääräisen viikoittaisen työajan ylittämiseen, mutta tällaista mahdollisuutta ei olisi valtakunnallisilla työ- ja virkaehtosopimusosapuolilla.

STTK ry on pyytänyt työneuvostoa lausumaan seuraavista kysymyksistä:

- 1) Onko työaikalain 34 §:n 4 momenttia tulkittava lain sanamuodon vai säännöksen perusteluiden mukaisesti, eli voivatko valtakunnalliset sopijaosapuolet edelleen sopia toisin viikoittaisesta työajasta silloin, kun kysymys on poikkeuksellisesta säännöllisestä työajasta?
- 2) Jos vastaus edelliseen on, että sopimismahdollisuutta viikoittaisen työajan osalta ei enää ole, miten tulee suhtautua voimassa oleviin virka- ja työehtosopimuksiin, jotka on solmittu vanhan työaikalain (605/1996) aikana ja joissa viikoittaisesta keskimääräisestä työajasta on sovittu toisin (42 h/viikko)?

STTK ry tuo lausuntopyynnössään esille, että korvaavan lepoajan järjestämisestä poikkeuksellisessa säännöllisessä työajassa säädetään 1.1.2020 voimaan tulleen työaikalain 34 §:n 4 momentin viimeisessä lauseessa seuraavasti: "Tällöin työntekijälle on turvattava 25 §:ää vastaava korvaava lepoaika välittömästi työvuoron päättymisen jälkeen." Edelleen työaikalain 39 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan "---työntekijälle 25 §:n mukaisten korvaavien lepoaikojen toteutuminen välittömästi työvuoron päättymisen jälkeen turvataan".

STTK ry toteaa, että myös mainituissa säännöksissä on kysymys poikkeuksellisen säännöllisen työajan tapauksista. Sanamuotojen mukaan poikkeuksellista säännöllistä työaikaa tehtäessä korvaava lepoaika (vuorokausilepo) tulisi antaa välittömästi työvuoron päättymisen jälkeen. Selvää ei kuitenkaan ole, mitä termillä "työvuoro" on ao. kohdissa tarkoitettu. Jos kysymys on työvuoroluettelon mukaisesta ennalta määrätystä työvuorosta, korvaava lepoaika alkaisi välittömästi tämän päätyttyä. Työnteon jatkaminen työvuoron jälkeen, esimerkiksi ylityönä, olisi säännöksen sanamuodon mukaan kaikissa tapauksissa mahdotonta.

Edellä esitetyn perusteella STTK ry pyytää työneuvostolta lausuntoa myös seuraaviin kysymyksiin:

- 1) Tarkoitetaanko työaikalaisissa käytetyllä ilmaisulla "työvuoro" vahvistetun työvuoroluettelon mukaista ennalta määrättyä työvuoroa vai sitä työnteon aikajaksoa, joka alkaa työnteon alkaessa ja päättyy työnteon lopettamiseen mahdollisine yli-, hätä- tai lisätöineen? Vai onko termillä "työvuoro" tarkoitettu jotakin muuta?
- 2) Jos työvuorolla tarkoitetaan työvuoroluettelon mukaista kellonaikoihin sidottua työvuoroa, onko työvuoron ajallinen ylittäminen missään tapauksessa mahdollista? Jos on, niin minkälaisissa tapauksissa (hätätyö, ylityö tms.)?
- 3) Mitä tarkoitetaan työaikalain 34 §:n 4 momentissa ja 39 §:n 1 momentin 1 kohdassa olevilla viittauksilla lain 25 §:n mukaiseen korvaavaan lepoaikaan, josta säädetään vain lain 25 §:n 4 momentissa. Voidaanko välittömästi työvuoron jälkeen annettaviin korvaaviin lepoaikoihin soveltaa viimeksi mainittua lainkohtaa; toisin sanoen, voidaanko korvaava lepoaika siirtää työn järjestelyistä johtuvista painavista syistä annettavaksi enintään 14 päivän päähän? Jos vastaus on kyllä, millaisia ovat ne työn järjestelyistä johtuvat painavat syyt, joiden nojalla korvaavan lepoajan antamista voidaan siirtää?

Edelleen STTK ry viittaa lausuntopyynnössään työaikalain 39 §:n 2 momenttiin. Sen mukaan "(v)altakunnalliset työnantajien ja työntekijöiden yhdistykset saavat työehtosopimuksessa (valtakunnallinen työehtosopimus) sopia toisin siitä, mitä tässä laissa säädetään:

12) 25 §:ssä vuorokausilevosta, ei kuitenkaan 4 momentissa tarkoitettu korvaavasta lepoajasta."

Edellä esitetyn johdosta STTK ry pyytää lisäksi työneuvoston vastaamaan siihen, voivatko valtakunnalliset työnantajien ja työntekijöiden yhdistykset sopia siitä, mitä tarkoitetaan työaikalain 25 §:n 4 momentissa mainituilla työn järjestelyistä johtuvilla painavilla syillä, joiden nojalla korvaavan lepoajan antaminen voidaan siirtää enintään 14 päivän päähän.

TYÖNEUVOSTON LAUSUNTO

STTK ry on pyytänyt työneuvostoa lausumaan useasta 1.1.2020 voimaan tulleen työaikalain (872/2019) poikkeukselliseen säännölliseen työaikaan liittyvästä säännöksestä. Työneuvosto esittää lausuntonaan seuraavan.

1. Poikkeuksellisesta säännöllisestä työajasta sopiminen

Lausuntopyynnössä on kysytty sitä, onko poikkeuksellista säännöllisestä työaika silmällä pitäen valtakunnallisten tahojen välisellä työ- ja virkaehtosopimuksella yhä mahdollista poiketa työaikalain viikoittaista työaika koskevasta säännöksestä. Mikäli kollektiivisopimusosapuolten sopimisvalta on 1.1.2020 lukien kaventunut aiemmasta, on työneuvostoa pyydetty vastaamaan myös siihen, miten on suhtauduttava niihin 1.1.2020 voimassa olleisiin virka- ja työehtosopimuksiin, jotka oli solmittu vuoden 1996 työaikalain (605/1996) voimassaolon aikana ja joissa viikoittaisesta keskimääräisestä työajasta oli sovittu tästä työaikalaista poiketen (säännöllinen työaika 42 h/viikko).

Työaikalain 34 §:n 4 momentin mukaan ”(v)altakunnallisessa työehtosopimuksessa saadaan lisäksi sopia 5 §:ssä säädettyjen *vuorokautisen työajan rajoitusten* (kurs. tässä) ja 25 §:n vuorokausilepoa koskevan säännöksen estämättä poikkeuksellisesta säännöllisestä työajasta työssä, jota tehdään vain aika ajoin sen vuorokautisen työajan kuluessa, jona työntekijän on oltava valmiina työhön. Tällöin työntekijälle on turvattava 25 §:ää vastaava korvaava lepoaika välittömästi työvuoron päättymisen jälkeen.” Säännöksen sanamuodon mukaan valtakunnallisessa työ- ja virkaehtosopimuksessa voidaan sopia toisin vain 5 §:ssä säädetystä *vuorokautisesta työajasta* ja 25 §:n mukaisesta vuorokausilepoa koskevasta säännöksestä. Näin ollen työaikalain 34 §:n 4 momentissa tarkoitettua sopimisvallan ulkopuolelle näyttää – sanamuodon mukaista tulkintaa noudattaen – jäävän työaikalain 5 §:ssä tarkoitettua viikoittaisesta työajasta poikkeaminen. Työaikalain 34 §:n 4 momentin perusteluissa ei erotella vuorokautista ja viikoittaista työaika toisistaan, vaan puhutaan yleisesti mahdollisuudesta sopia poikkeuksellisesta säännöllisestä työajasta *5 §:n säännöllisen työajan* rajoitusten estämättä (HE 158/2018 vp, s. 117). Edelleen samassa perustelujen kohdassa todetaan, että ehdotettu säännös vastaisi vuoden 1996 työaikalaissa säädettyä.

Vuoden 1996 työaikalain 14 §:n 1 momentissa säädettiin viranomaisen mahdollisuudesta antaa lupa järjestää säännöllinen työaika poikkeuksellisesti töissä, joita laatunsa puolesta suoritettiin vain aika ajoin sen vuorokautisen työajan kuluessa, jona työntekijän oli oltava valmiina työhön. Sen mukaan aluehallintovirastolla oli mahdollisuus antaa määräämillään ehdoilla lupa poiketa 6 §:n säännöksistä. Valtakunnallisten sopijaosapuolten välinen toisin sopimisvalta työehtosopimuksiin oli kirjattu vastaavalla tavalla työaikalain 14 §:n 2 momenttiin. Sen mukaan työnantajien ja työntekijöiden yhdistyksillä, joiden toimintapiiri käsittää koko maan, oli oikeus sopia 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa ”säännöllisestä työajasta 6 §:n säännöksistä poiketen 40 §:ssä säädetyllä tavalla”.

Kuten STTK ry:kin huomauttaa, on aluehallintoviraston poikkeuslupatoimivaltaa koskeva työaikalain 39 §:n 1 momentin 1 kohta kirjoitettu toisin kuin 34 §:n 4 momentti. Työaikalain 39 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan poikkeuslupa voidaan myöntää *säännöllistä työaika*a koskevasta 5 §:stä.

Edellä esitetyn johdosta työneuvosto katsoo, että valtakunnallisten työ- ja virkaehtosopimusosapuolten sopimisvalta työaikalain 34 §:n 4 momentin perusteella ulottuu vain työaikalain 5 §:ssä tarkoitettusta vuorokautisesta työajasta poikkeamiseen. Toisin sopimisen piiriin ei siis kuulu työaikalain 5 §:ssä tarkoitettu viikoittainen työaika. Vaikka säännöksen perustelujen valossa näyttää siltä, että sopimisvaltaa on säädöstekstissä olevalla muotoilulla supistettu siitä, mitä on tarkoitettu, ei työneuvosto voi päätyä muuhun kuin tulkitsemaan vain muutaman kuukauden voimassa ollutta lakia sen selkeän sanamuodon mukaan. Arviointiin ei vaikuta myöskään se, että tällä hetkellä poikkeuslupaviranomaisen toimivalta on työ- ja virkaehtosopimusosapuolten toimivaltaa laajempi. Työaikalain 34 §:n 4 momentin sanamuoto ei siis salli viikoittaisesta työajasta toisin sopimista.

Työaikalain 49 §:n 2 momenttiin otetun siirtymäsäännöksen mukaan niissä töissä ja niillä aloilla, joita koskien on ennen työaikalain voimaantuloa 1.1.2020 solmittu työaikoja koskeva työ- tai virkaehtosopimus tai joissa tällaista sopimusta on noudatettava, tulee kuitenkin noudattaa lakia vasta sopimuskauden päätyttyä, jollei sopimusta muuteta ennen sitä. Näin ollen työnantaja saa noudattaa työ- ja virkaehtosopimusta niin kauan kuin se on voimassa, vaikka sopimuksessa olisi 1.1.2020 voimaan tulleesta työaikalain poikkeavia määräyksiä. Tämä oikeus koskee työneuvoston käsityksen mukaan myös mahdollista 1.1.2020 voimassa ollutta työ- tai virkaehtosopimusta, jossa oli sovittu viikoittaisesta keskimääräisestä työajasta kumotun työaikalain 14 §:n 2 momentin perusteella.

2. Korvaavan lepoajan järjestäminen poikkeuksellisessa säännöllisessä työajassa

Sovittaessa poikkeuksia säännölliseen (vuorokautiseen) työaikaan ja 25 §:n vuorokausilepoa koskevaan säännökseen on työaikalain 34 §:n 4 momentin mukaan työntekijälle turvattava 25 §:ää vastaava korvaava lepoaika *välittömästi työvuoron päättymisen jälkeen*. Myös poikkeuslupaviranomaisen toimivaltaa koskevan työaikalain 39 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan työntekijälle on turvattava 25 §:n mukaisten korvaavien lepoaikojen toteutuminen *välittömästi*

työvuoron päättymisen jälkeen.

Edellä tarkoitettujen säännösten sanamuotojen mukaan korvaava lepoaika on siis annettava välittömästi työvuoron päättymisen jälkeen. Työaikalain esitöissä ei kuitenkaan perustella, mitä työvuorolla tarkoitetaan tai milloin työvuoro päättyy; toisin sanoen lainsäätäjällä ei ole ottanut kantaa siihen, mistä hetkestä lukien ”korvaava lepoaika” on annettava.

Työaikalain 30 §:ssä säädetään työvuoroluettelosta, ja sen mukaan työvuoro on kunkin työntekijän päivittäinen säännöllinen työaika, joka alkaa ja päättyy ennalta määrättyinä ajankohtana. Käytännössä työntekijän työvuoro ei kuitenkaan aina pääty edellä tarkoitettuun tavoin, vaan se voi jatkua ennakoimattoman lisä- ja ylityön tai vaikkapa hätätyön johdosta. Erityisesti palo- ja pelastustoimessa voi myös syntyä tilanteita, joissa työtehtävä on kesken suunnitellun työvuoron päättyessä ja työn tekemistä on siitä huolimatta jatkettava (ks. TN 1478-18).

Työneuvoston käsityksen mukaan työaikalain 34 §:n 4 momentin säännös korvaavan lepoajan turvaamisesta välittömästi työvuoron päättymisen jälkeen tarkoittaa sitä, että poikkeuksellisen säännöllisen työajan järjestelmässä työvuoroluettelo on suunniteltava lähtökohtaisesti niin, että lepoaika seuraa välittömästi suunniteltua työvuoroa. Käytännössä työnteko voi kuitenkin jatkua suunnitellun työvuoron jälkeen joko työntekijän suostumuksella (lisä- ja ylityö) tai ennakoimattomista syistä (esim. hätätyö tai kesken olevan pelastustehtävän jatkaminen). Viimeksi mainituissa tapauksissa korvaava lepoaika on järjestettävä heti sen jälkeen, kun suunniteltua työvuoroa seurannut työ päättyy.

Työaikalain 34 §:n 4 momentissa ja 39 §:n 1 momentin 1 kohdassa käytetään ilmaisua ”korvaava lepoaika”. Sitä ei kuitenkaan selitetä mitenkään säännösten perusteluissa. Samaa ilmaisua käytetään myös työaikalain 25 §:n 4 momentissa.

Työaikalain 25 §:n 4 momentin mukaan työntekijälle on annettava 1 momentin nojalla yhdeksään tuntiin lyhennetyin vuorokausilevon ja 2 tai 3 momentissa tarkoitettujen lyhennettyin vuorokausilevon korvaavat lepoajat seuraavan vuorokausilevon yhteydessä tai, jos se ei ole työn järjestelyistä johtuvista painavista syistä mahdollista, niin pian kuin se on mahdollista, kuitenkin 14 vuorokauden kuluessa. Korvaava lepoaika on annettava yhdenjaksoisena, eikä sitä saa sijoittaa varallaoloajalle.

Työneuvoston näkemyksen mukaan on pidettävä selvänä, että työaikalain 25 §:n 4 momentti tulee

sovellettavaksi myös silloin, kun on kysymys työaikalain 34 §:n 4 momentin ja 39 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella järjestetystä poikkeuksellisesta säännöllisestä työajasta ja siihen kuuluvan työvuoron jälkeisestä lepoajasta.

Tässä yhteydessä on arvioitava vielä sitä, mitkä voisivat olla niitä työn järjestelyistä johtuvia painavia syitä, joiden vallitessa korvaavan lepoajan antamista voitaisiin siirtää 25 §:n 4 momentin mukaisesti enintään 14 vuorokaudella. Vastaavatyypistä ilmaisu (töiden järjestelyihin liittyvä painava syy) on käytetty työvuoroluetteloa koskevassa työaikalain 30 §:ssä. Kummankaan säännöksen perusteluissa ei ole kuitenkaan kuvattu, mitä työn järjestelyihin liittyvillä painavilla syillä tarkoitetaan (HE 158/2019 vp, s. 107 ja 112). Näin ollen käytännössä on aina yksittäistapauksittain ratkaistava, mitkä ovat sellaisia lainsäätäjän tarkoittamia seikkoja, joiden johdosta työnantajalle on syntynyt oikeus siirtää korvaavan lepoajan antamista.

3. Korvaavasta lepoajasta sopiminen poikkeuksellisessa työajassa

STTK ry:n viimeisessä kysymyksessä työneuvostoa pyydetään lausumaan siitä, voivatko valtakunnalliset työnantajien ja työntekijöiden yhdistykset sopia työ- ja virkaehtosopimuksin siitä, mitä työaikalain 25 §:n 4 momentissa tarkoitetaan työn järjestelyistä johtuvilla painavilla syillä, joiden täytyessä korvaavan lepoajan antamista voidaan siirtää enintään 14 päivän päähän.

Työaikalain 34 §:n 2 momentin 12 kohdan mukaan työ- ja virkaehtosopimuksin voidaan sopia toisin siitä, mitä työaikalaisissa säädetään ”25 §:ssä vuorokausilevosta, ei kuitenkaan 4 momentissa tarkoitettua korvaavasta lepoajasta”. Säännöksen perustelujen (HE 158/2018 vp, s. 116) mukaan korvaavien lepoaikojen antamisessa ei voitaisi poiketa siitä, mitä pykälän 4 momentissa säädetään. Edelleen lainsäätäjä toteaa, että ”(k)äytännössä tämä tarkoittaa sitä, että korvaavat lepoajat on aina annettava niin, että 11 tunnin vuorokausilepo toteutuu.”

Perusteluissa viitataan kuitenkin selkeästi siihen, että kiellettyä olisi sopia toisin vain korvaavan lepoajan pituudesta. Näin ollen työneuvosto katsoo, että ainoastaan korvaavan lepoajan pituus on rajattu työaikalain 34 §:n 2 momentissa tarkoitettuna toisin sopimisen ulkopuolelle. Näin ollen valtakunnallisten tahojen välisellä työ- ja virkaehtosopimuksella voidaan sopia työaikalain 25 §:n 4 momentissa tarkoitetuista työn järjestelyistä johtuvien painavien syiden sisällöstä.

4. *Sovelletut lainkohdat*

Työaikalain (872/2018) 25 §:n 4 momentti, 34 §:n 2 ja 4 momentti, 39 §:n 1 momentin 1 kohta sekä 49 §:n 2 momentti.

5. *Äänestys*

Lausunto (4–3) perustuu puheenjohtaja Ahtelan, jäsenten Leppänen ja Rautio sekä varajäsen Wilska mielipiteeseen.

Esittelijä Paanetoja esitti eriävän mielipiteensä, johon jäsenet Hjelt ja Ilveskivi sekä varajäsen Nyman yhtyivät.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Kertoelmaosa sekä lausunnon kohdat 1, 2 ja 4 ovat samansisältöiset kuin työneuvoston enemmistön hyväksymässä lausunnossa.

3. *Korvaavasta lepoajasta sopiminen poikkeuksellisessa säännöllisessä työajassa*

STTK ry:n viimeisessä kysymyksessä työneuvostoa pyydetään lausumaan siitä, voivatko valtakunnalliset työnantajien ja työntekijöiden yhdistykset sopia työ- ja virkaehtosopimuksin siitä, mitä työaikalain 25 §:n 4 momentissa tarkoitetaan työn järjestelyistä johtuvilla painavilla syillä, joiden täytyessä korvaavan lepoajan antamista voidaan siirtää enintään 14 päivän päähän.

Työaikalain 34 §:n 2 momentin 12 kohdan mukaan työ- ja virkaehtosopimuksin voidaan sopia toisin siitä, mitä työaikalaisissa säädetään ”25 §:ssä vuorokausilevosta, ei kuitenkaan 4 momentissa tarkoitettua korvaavasta lepoajasta”. Säännöksen sanamuodon mukaan työaikalain 25 §:ssä tarkoitettu korvaava lepoaika ei siis kuulu toisinsopimisen piiriin. Perustelujen (HE 158/2018 vp, s. 116) mukaan korvaavien lepoaikojen antamisessa ei olisi mahdollista poiketa siitä, mitä pykälän 4 momentissa säädetään. Heti tämän jälkeen todetaan, että ”(k)äytännössä tämä tarkoittaa sitä, että korvaavat lepoajat on aina annettava niin, että 11 tunnin vuorokausilepo toteutuu”.

Säännöksen sanamuodon ja perustelujen kesken on ristiriitaa. Sanamuoto on kuitenkin selkeä ja sen mukaan valtakunnallisilla työ- ja virkaehtosopimusosapuolilla ei ole oikeutta poiketa miltään osin työaikalain 25 §:n 4 momentissa tarkoitettua korvaavasta lepoajasta. Työneuvosto on tämän lausunnon kohdassa 1 pitäytynyt säännöksen selkeän sanamuodon mukaisessa tulkinnassa. Tässä yhteydessä ei ole esitettävissä perusteita päättää toisin. Näin ollen työneuvosto katsoo, että valtakunnallisten tahojen välisellä työ- ja virkaehtosopimuksella ei voida sopia työaikalain 25 §:n 4 momentissa tarkoitetuista työn järjestelyistä johtuvien painavien syiden sisällöstä.